

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНТЕРНЬОЗ
УКРАЇНА

РАДА
НАСТУПНЕ ПОКОЛІННЯ

Центр
Політико-
Правових
Реформ

NDI
NATIONAL
DEMOCRATIC
INSTITUTE

ПІДСУМКОВИЙ ДОКУМЕНТ

За результатами проведення обговорення «Виконання рішень Конституційного Суду України Парламентом: практичний аспект»

Про подію: обговорення було проведено 10 липня 2024 року у форматі Chatham House (гібридно). Темою дискусії стала системна проблема невиконання або несвоєчасного виконання такого рішення КСУ та, як наслідок, до відсутності правового регулювання певної сфери суспільних відносин.

У заході взяли участь судді Конституційного Суду України О. Петришин, В. Кичун, О. Грищук та С. Різник, представники Парламенту, зокрема Постійний представник Верховної Ради України в Конституційному Суді України М. Дирдін та Голова Комітету Верховної Ради України з питань правової політики Д. Маслов, радниця Голови ВРУ Юлія Кириченко, а також Перша заступниця Міністра соціальної політики України Д. Марчак та заступниця директора Директорату правосуддя Міністерства юстиції України У. Стефанюк. Учасниками обговорення стали і працівники Секретаріату Конституційного Суду України, Дослідницької служби Верховної Ради України, експерти Центру політико-правових реформ та провідні науковці в сфері конституційного права.

Під час обговорення радниця Голови ВРУ, членкиня правління Центру політико-правових реформ, співголова Ради Реанімаційного пакету реформ Ю. Кириченко окреслила учасникам системну проблему невиконання та несвоєчасного виконання рішень Конституційного Суду України (далі - КСУ) Парламентом. Відповідно до Конституції України рішення КСУ є обов'язковими¹, а закони, інші акти або їх окремі положення, втрачають чинність з дня ухвалення КСУ рішення про їх неконституційність, якщо інше не встановлено самим рішенням².

¹ Стаття 151-2 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

² ibid. Стаття 152

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНТЕРНЬЮЗ
У К Р А І Н А

РАДА
НАСТУПНЕ ПОКОЛІННЯ

Центр
Політико-
Правових
Реформи

NDI
NATIONAL
DEMOCRATIC
INSTITUTE

Згідно з даними, наведеними у щорічній інформаційній доповіді КСУ за 2023 рік³, у резолютивній частині п'яти рішень, ухвалених у 2023 році, КСУ зобов'язав Верховну Раду України (далі - ВРУ) привести нормативне регулювання у відповідність до Конституції України та вказаних рішень. Однак у чотирьох рішеннях КСУ відтермінував втрату чинності неконституційних приписів, а одне рішення взагалі не потребує будь-яких дій щодо виконання зі сторони Парламенту через визнання оспорюваних приписів конституційними. Станом на 10 липня 2024 року Парламент виконав два рішення КСУ, ухвалених у 2023 році⁴.

Під час обговорення учасники окреслили причини, що призводять до проблеми невиконання або несвоєчасного виконання рішень КСУ Парламентом, найголовнішою з яких є відсутність ефективної комунікації між цими органами, зокрема в особі Апарату ВРУ та Секретаріату КСУ. Насамперед представники Секретаріату КСУ наголосили на недоліках взаємодії через відсутність безпосередньої контактної особи в Апараті ВРУ. Після прийняття рішення КСУ, що містить у собі вимогу здійснення певних законотворчих чи нормотворчих функцій задля приведення законодавства у відповідність до Конституції України та самого рішення, працівники Секретаріату КСУ інформують Парламент та Уряд про відповідне рішення. Однак інформація про подальшу розробку законопроекту КСУ, його розгляд відповідно до процедур Регламенту ВРУ та безпосереднє ухвалення Секретаріату КСУ не надходить. Як зазначила заступниця керівника Секретаріату КСУ Л. Бірюк працівники Секретаріату КСУ самостійно здійснюють моніторинг усіх прийнятих законодавчих актів Парламентом для самостійного пошуку тих, які прийняті на виконання відповідних рішень КСУ.

Учасники висловили свої міркування щодо можливих форм ефективної взаємодії між Апаратом ВРУ та Секретаріатом КСУ, зокрема шляхом проведення періодичних консультацій з підготовки законопроекту на виконання рішення КСУ та визначення відповідальних осіб з обох сторін для швидкого обміну інформацією, що стосується прийняття такого

³ Щорічна інформаційна доповідь КСУ за 2023 рік. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/shchorichna_informaciyna_dopovid_2023.pdf

⁴ Рішення КСУ від 1 березня 2023 року № 2-р(II)/2023 та рішення КСУ від 1 листопада 2023 року № 9-р(II)/2023.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНТЕРНЬЮЗ
У К Р А Ї Н А

РАДА
НАСТУПНЕ ПОКОЛІННЯ

Центр
Політико-
Правових
Реформи

NDI
NATIONAL
DEMOCRATIC
INSTITUTE

законопроекту Парламентом. Досвід незабюрократизованої цивілізованої комунікації між органом конституційної юрисдикції та парламентом, як і щодо виконання рішень та приведення законодавства у відповідність до конституції, так і щодо попереднього контролю законопроектів є релевантним для більшості європейських країн, зокрема Латвії та Німеччини.

Здійснення попереднього контролю законопроектів на предмет конституційності також було відмічено представниками Парламенту та Секретаріату КСУ, як одну з важливих форм співпраці між двома інституціями, яка могла б підвищити якість підготовки законопроектів та запобігти подальшому розгляду КСУ актів Парламенту на предмет конституційності.

Однак, важливо зазначити, що згідно з частиною другою статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України», Секретаріат КСУ має право брати участь у підготовці лише тих проектів нормативних актів, що стосуються питань діяльності КСУ. Відтак працівники Секретаріату КСУ наголосили на необхідності відповідних законодавчих змін, які утворюватимуть правомірні підстави взаємодії з Парламентом в контексті надання експертної підтримки щодо відповідності КУ законопроектів та виконання рішень КСУ.

Представники Секретаріату КСУ зазначили, що моніторинг стану виконання рішень та додержання висновків КСУ здійснюється в межах їх обов'язків шляхом збору інформації про стан виконання, дотримання та узагальнення практики КСУ. Один з розділів щорічної інформаційної довідки КСУ, починаючи з 2017 року, завжди присвячений висвітленню даного питання. Представники Секретаріату КСУ наголосили на необхідності посилення співпраці між Урядом, Парламентом та безпосередньо Апаратом ВРУ для отримання актуальної інформації про стан виконання рішень КСУ. Спільна взаємодія трьох інституцій у підготовці такої інформації сприятиме проведенню повного та об'єктивного моніторингу.

Учасники дійшли згоди, що моніторинг, здійснюваний Секретаріатом КСУ, має бути доступним для Уряду і Парламенту та правничої спільноти, а

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНТЕРНЬОЗ
У К Р А І Н А

РАДА
НАСТУПНЕ ПОКОЛІННЯ

Центр
Політико-
Правових
Реформ

NDI
NATIONAL
DEMOCRATIC
INSTITUTE

також громадянського суспільства. Для цього доцільно публікувати моніторинг виконання рішень КСУ на офіційному сайті КСУ з його оновленням в режимі реального часу з огляду на актуальні дані, а також періодично (наприклад щоквартально) надсилати до Уряду та Парламенту. Інформування громадськості та представлення результатів моніторингу публічно на інформаційних ресурсах КСУ також є важливим кроком до прозорості цієї інформації, яка є чутливою та необхідною для суспільства.

Учасники приділили увагу проблемі виконання рішень КСУ Парламентом, а саме хто має бути відповідальним за підготовку відповідного законопроекту, яка роль у цьому процесі Комітету ВРУ з питань правової політики та постійного представника ВРУ в КСУ, які шляхи взаємодії можуть бути ефективними між постійним представником та членами Парламенту.

Представники Парламенту та Уряду наголосили також на проблемі неможливості виконання певних рішень КСУ, з огляду на задекларований високий рівень гарантій і прав, які не можуть бути забезпечені внаслідок об'єктивних обставин всередині країни, зокрема фінансово-економічних. Ця ситуація набула вже системного характеру, та шляхів її вирішення наразі не існує.

Спільну позицію висловила і перша заступниця Міністра соціальної політики України Д. Марчак, наголосивши на неузгодженості підходів до тлумачення базових концептуальних понять у сфері соціальної політики між Урядом та КСУ, що, як наслідок, перешкоджає виконанню рішення КСУ та ускладнює процес реформування законодавства у сфері соціальної політики відповідно до європейських стандартів та практик.

Представники виконавчої гілки влади, зокрема заступниця директора Директорату правосуддя Міністерства юстиції України У. Стефанюк, звернула увагу на недостатній рівень комунікації між Міністерством та Парламентом щодо підготовки законопроекту на виконання рішення КСУ. Підготовка законопроекту є довготривалим та кропітким процесом, однак іноді Парламент та Уряд працюють над одним і тим самим питанням паралельно, замість об'єднання зусиль та вироблення спільного бачення вирішення проблеми, що потребує врегулювання.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНТЕРНЬЮЗ
У К Р А І Н А

РАДА
НАСТУПНЕ ПОКОЛІННЯ

Центр
Політико-
Правових
Реформ

NDI
NATIONAL
DEMOCRATIC
INSTITUTE

Ще однією темою для обговорення була передбачена частиною четвертою статті 382 Кримінального кодексу України кримінальна відповідальність за умисне невиконання рішень КСУ, де суб'єктом правопорушення за санкцією статті виступає службова особа. В свою чергу, існує невизначеність хто саме, відповідно до переліку службових осіб⁵, та яким чином може бути притягнений до відповідальності. Даний склад правопорушення є недієвим, а притягнення певних службових осіб за даним кримінальним правопорушенням - нереалістичним, що не сприяє ефективному виконанню рішень КСУ.

Підсумок: Проведена зустріч, що стосувалась конкретних практичних питань змогла об'єднати представників Парламенту, Уряду та КСУ для обговорення невиконання або несвоєчасного виконання рішень КСУ, насамперед причин цієї системної проблеми та шляхів їх вирішення. В цілому, процес від прийняття рішення КСУ до ухвалення законопроекту, що покликаний привести нормативне регулювання у відповідність до Конституції України та відповідного рішення є тривалим та потребує чимало зусиль, що ускладнюється невизначеним механізмом взаємодії та як наслідок відсутністю належної комунікації між усіма інституціями. Як результат, учасники мали змогу поділитись своїми міркуваннями та закласти фундамент подальшої співпраці, відмітивши, що проведений захід був корисним для налагодження зв'язків та першочергової комунікації.

Виділяємо такі **практичні кроки** для покращення ситуації щодо виконання рішень КСУ:

На сьогодні видається можливим (без законодавчих змін):

- здійснювати оприлюднення моніторингу виконання рішень КСУ на офіційному вебсайті КСУ та його інших інформаційних ресурсах, а також періодичне інформування Уряду та Парламенту щодо актуальних даних на цю тему;
- затвердити спільну методологію оцінки невиконання рішень КСУ;

---

⁵ Частина третя примітки статті 368 Кримінального кодексу України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНТЕРНЬОЗ
У К Р А Ї Н А

РАДА
НАСТУПНЕ ПОКОЛІННЯ

Центр
Політико-
Правових
Реформ

NDI
NATIONAL
DEMOCRATIC
INSTITUTE

- посилити координацію між Секретаріатом КСУ та Апаратом ВРУ в аспекті надання експертної підтримки щодо відповідності КУ законопроектів та виконання рішень КСУ. Одним із варіантів може бути створення постійної міжвідомчої робочої групи або ad hoc робочих груп із залученням відповідних фахівців та експертів для координації напрацювання проектів НПА на виконання рішень КСУ;
- узгодити порядок дій у ситуації, якщо пояснювальна записка до законопроекту містить положення, що проєкт розроблено на виконання рішення КСУ, обов'язковим має бути запит до Секретаріату КСУ, задля визначення їх експертної позиції.

У подальшому варто розглянути доцільність щодо:

- визначення Комітету ВРУ з питань правової політики таким, що відповідає за виконання рішень КСУ;
- внесення змін до частини другої статті 44 Закону України «Про Конституційний Суд України» з метою розширення повноважень Секретаріату КСУ, що уможливить їх співпрацю з Апаратом ВРУ щодо надання експертної підтримки щодо відповідності КУ законопроектів та виконання рішень КСУ;
- виключити частину четверту статті 382 Кримінального кодексу України, яка передбачає кримінальну відповідальність за умисне невиконання рішень КСУ, практична реалізація якої є неможливою з огляду на проблему визначення суб'єкта вчинення правопорушення.